

การวิเคราะห์หนังสือสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558
The Analysis of the Silk Road Tourism Documentary Year 2003-2015

❖ *Chen Gangwei* ❖

การวิเคราะห์หนังสือสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546-2558

The Analysis of the Silk Road Tourism Documentary Year 2003-2015

❖ *Chen Gangwei*¹ ❖

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสือสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลา พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 จำนวน 6 เรื่อง โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ และวิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม โดยให้ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เขียนที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ และสถานที่เกี่ยวกับศาสนา แสดงถึงความยิ่งใหญ่ทางวัฒนธรรมจีนและธรรมชาติที่สวยงาม เนื้อหาโดยรวมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศจีนในอดีตถึงปัจจุบัน ผู้คนต่างวัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหมที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็นความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคตะวันตกเฉียงเหนือในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื้อหาของหนังสือสารคดีทั้ง 6 เล่ม สามารถใช้เป็นคู่มือการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : สารคดีท่องเที่ยว เส้นทางสายไหม เนื้อหา

Abstract

This research aimed to analyze the contents of one belt one road tourism documentary from year 2003 to 2015, the result was presented as a descriptive analysis.

The research found that the contents of one belt one road tourism documentary presented the facts about the journey, the major tourist attractions and the people's way of life on the One Belt One Road. The documentary gave information and opinions of authors towards natural attractions, historical sites, and religious places which showed the greatness of Chinese culture and its beautiful nature. The information also provided knowledge about the landscape and prosperity of China from the past to the present time. Chinese people on the One Belt One Road were diverse and unique. This was information source of knowledge of the history and culture in the Northwestern people of China which was used as a travel guide along the One Belt One Road.

Keywords : Tourism Documentary, One Belt One Road, Contents

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทนำ

สารคดีท่องเที่ยวเป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้วที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ซึ่งผู้เขียนได้บันทึกสิ่งที่พบเห็นในขณะเดินทาง ประกอบด้วยความคิดเห็นและเกร็ดความรู้มากมายเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของสถานที่ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของผู้คน สภาพภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นต้น ดังที่ จิตรลดา สุวดีถิกุล (2526 : 75) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยว คือการเขียนบันทึกเรื่องราวจากสิ่งที่ผู้เขียนได้พบเห็นขณะเดินทางท่องเที่ยว ประกอบด้วยข้อคิดเห็นและเกร็ดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ และ ชลอ รอดลอย (2544 : 50) กล่าวว่า สารคดีท่องเที่ยวมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้แต่ง มีลีลาการเขียนที่กอปรไปด้วยศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินไปพร้อมกับได้รับความรู้

นอกจากนี้สารคดีท่องเที่ยวยังอธิบายวิธีการเดินทางที่พิกแรม ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนสิ่งที่ต้องเตรียมรวมทั้งการที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น โดยใช้ศิลปะภาษาและสอดแทรกเกร็ดตำนาน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้พร้อมกับความเพลิดเพลิน รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2547 : 34-47) กล่าวว่า ลักษณะของสารคดีท่องเที่ยว คือ สารคดีท่องเที่ยวมีข้อมูลถูกต้องเป็นข้อเท็จจริงที่นักเขียนได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่นั้นๆ ด้วยตนเอง ไม่ใช่จินตนาการหรือการถ่ายทอดจากคำบอกเล่าของผู้อื่น และปัจจุบันมีการคมนาคมติดต่อกันสะดวกขึ้น สถานที่แห่งหนึ่งที่เขียนไว้ในสารคดีอาจจะเป็นสถานที่ที่ผู้อ่านจำนวนมากเคยเดินทางมาแล้ว หรือเน้นสถานที่แห่งเดียวกัน ก็อาจจะได้ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวหลายเล่ม เช่น สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีหลายเรื่อง เช่น ร่องเท้าบนรอยทรายของวริษฐ์ ลิ้มทองกุล เทียวจีนของวรวิทย์ วรเวช ถนนหมื่นลีของเรวัติ อริยกุลชัย ยิ้มจีนของสุเมธ แสงนิ่มนวล การอ่านสารคดีท่องเที่ยวจะทำให้ผู้อ่านได้อ่านเปรียบเทียบกับหลายเล่มในด้านข้อเท็จจริงและรู้จักประเทศจีนได้หลายแง่มุมจากทรรศนะของผู้เขียนแต่ละคน

สารคดีท่องเที่ยวให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่นักเขียนได้ไปเที่ยวมาอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าในด้านสภาพภูมิประเทศ ความเป็นอยู่ของผู้คน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดใช้เป็นคู่มือสำหรับนักเดินทางได้ นอกจากนี้สารคดีท่องเที่ยวได้แทรกเกร็ดตำนาน

นิทาน ข้อ่าขัน เกี่ยวกับสถานที่นั้นเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งได้ให้ความรู้และความบันเทิงไปพร้อมกันด้วย เกร็ดต่างๆ เหล่านี้คือ “เสน่ห์” ของสารคดีประเภทท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรสชาติในการอ่านเพิ่มขึ้น และได้ความรู้จากข้อสังเกตและการแสดงทรรศนะของผู้เขียนต่อสิ่งที่พบเห็นในขณะท่องเที่ยว

ผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้บันทึกประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยนิยมหยิบแง่มุมของสิ่งที่พบเห็นมาเสนอในเรื่อง จึงทำให้ผู้อ่านนิยมอ่านหนังสือสารคดีท่องเที่ยวสอดคล้องกับ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2535 : 34) กล่าวว่า เพราะสารคดีท่องเที่ยวตอบสนองลักษณะนิสัยความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ผู้อ่านจะได้รับความรู้ ความสนุกสนาน และความตื่นเต้นจากการอ่านสารคดีท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เดินทางไปเที่ยวในสถานที่ที่ตนสนใจ การอ่านสารคดีท่องเที่ยวจึงเป็นเหมือนประสบการณ์รองที่สำคัญ และยังได้กระตุ้นสัญชาตญาณการเดินทาง การแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ผู้อ่านสามารถใช้เป็นคู่มือการเดินทางได้เป็นอย่างดี

เส้นทางสายไหมนับเป็นเส้นทางการค้าเก่าแก่ที่เชื่อมโยงโลกตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน จากสุดแดนตะวันออกประเทศจีนสู่ขอบประตูยุโรปที่ประเทศตุรกี มีระยะทางยาวไกลกว่า 7,000 กิโลเมตร ทั้งนี้เส้นทางสายไหมได้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าและยังมีความสำคัญในด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของผู้คนสองฝั่งโลก ปรีวิวัฒน์ จันทร (2552 : 101) ได้กล่าวไว้ว่า งามเซียน เป็นผู้บุกเบิกเส้นทางสายไหมคนแรกของจีน เดินทางไปทางตะวันตกเพื่องานการทูต ตั้งแต่ปี 139 ก่อนคริสตกาล เส้นทางสายไหมได้พัฒนาสืบต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ในศตวรรษที่ 21 ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง และนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดนโยบาย “One Belt and One Road” หรือหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับประเทศภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้แนวคิดเส้นทางสายไหมได้รับความนิยมจากนักวิชาการ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่างๆ อย่างสูง (โอกาสและอุปสรรคสำหรับเอเชีย. 2558 : ออนไลน์) นักเขียนที่ได้เดินทางตามเส้นทางสายไหมมาแล้วก็ได้เขียนสารคดีขึ้นหลายเล่ม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง

พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นสารคดีที่ผู้อ่านจะได้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมในด้านสถานที่ท่องเที่ยววิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม และแง่มุมต่างๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างจีนไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558

ขอบเขตการวิจัย

สารคดีท่องเที่ยวที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ เป็นหนังสือสารคดีท่องเที่ยวจำนวน 6 เล่ม มีเนื้อหาเกี่ยวกับเส้นทางไปเที่ยวบนเส้นทางสายไหมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วง พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 ดังต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง/แปล	ปีที่ตีพิมพ์ล่าสุด
1	ย่ำรอยทราย... บนสายแพรไหม	ปรีวัฒน์ จันทร	2546
2	เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง	ปรีวัฒน์ จันทร	2552
3	บนเส้นทางสายไหม	วิภา รุธิรพงษ์	2552
4	ทางสายไหม	พวงนิล คำปิงส์	2555
5	แพรไหมบนเส้นทางสายฝุ่น	เอกปวิณ นิลรัตน์	2556
6	ตะลุยเส้นทางสายไหม	วีรศักดิ์ เทียนธนะวัฒน์	2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาสารคดีท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางสายไหม และคัดเลือกไว้ 6 เรื่อง ได้แก่ ย่ำรอยทราย...บนเส้นทางสายไหม เส้นทางสายแพรไหมในซินเจียง บนเส้นทางสายไหม ทางสายไหม แพรไหมบนทางสายฝุ่น และตะลุยเส้นทางสายไหม

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาของสารคดี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

3) วิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558 โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวที่บันทึกเป็นความรู้และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4) นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหากล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยววิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม และความคิดเห็นของผู้เขียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สถานที่ท่องเที่ยว

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีจุดเด่นที่กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา ดังตัวอย่าง

1) **สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ** สารคดีท่องเที่ยวได้กล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ คือ ทะเลสาบเทียนฉือ หุบเขาไร่องุ่น เทือกเขาเทียนชานและบัวหิมะ และทะเลสาบคาราคูล เป็นต้น ดังตัวอย่าง ทะเลสาบเทียนฉือ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติที่สวยงาม น่าประทับใจของเขตปกครองตนเองซินเจียง

ภาพที่ 1 ทะเลสาบเทียนฉือ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ขึ้นชื่อที่สุดของเมืองอุหลุมู่ฉีที่นักเดินทางทุกคนที่มาเยือน จะต้องไม่พลาดไปชมก็คือ ทะเลสาบเทียนฉือ หรือทะเลสาบสวรรค์ อันเป็นทะเลสาบที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาเทียนชาน อยู่ห่างจากตัวเมืองอุหลุมู่ฉีมาทางทิศตะวันออกเฉียงมา ๑๑๐ กิโลเมตร

(ย่ำรอยทราย...บนสายแพรไหม. 2546 : 221-222)

ฤดูร้อน ทิวสนบนภูเขายังคงเขียวชอุ่ม น้ำในทะเลสาบเป็นสีฟ้า เรือลำใหญ่พานักท่องเที่ยวล่องชมทิวทัศน์รอบๆ ทะเลสาบ แต่หากเป็นฤดูหนาว การเดินทางมาเที่ยวชมทำได้ลำบาก เฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกีฬาฤดูหนาวอย่างสกีหรือสเกตน้ำแข็งจึงจะดันดันเข้ามา ผืนน้ำสีฟ้าของเขื่อนฉือจะแปรเปลี่ยนเป็นลานน้ำแข็งกว้างสีขาว

(แพร่ไหมทางสายฝุ่น. 2556 : 153)

จากตัวอย่าง ทะเลสาบเขื่อนฉือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามในเขตซินเจียง บนเทือกเขาเทียนชาน มีทิวทัศน์สวยงาม ในฤดูหนาวเขื่อนฉือถูกหิมะปกคลุม เมื่อถึงฤดูร้อนหิมะละลายแล้วก็จะเห็นผืนน้ำเป็นสีฟ้า สะท้อนเงาของเทือกเขา จึงเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศเงียบสงบสวยงาม ทำให้นักท่องเที่ยวชื่นชอบและประทับใจเป็นอย่างยิ่ง

2) สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประเทศ

จีนมีประวัติศาสตร์ยาวนาน จึงมีสถานที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ได้สะท้อนพัฒนาการในแต่ละยุคสมัยในด้านการปกครองและความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมมากมาย ดังตัวอย่างสุสานจีนซี ดังนี้

ภาพที่ 2 สุสานจีนซี

หลุมขุดค้นมีทั้งหมด 3 หลุม หลุมที่หนึ่งมีขนาดใหญ่ และเหล่าทหารดินเผาอยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด นอกจากหุ่นทหารดินเผาแล้ว ภายในหลุมยังมีหุ่นม้าดินเผาดังเรียงรายจนเสมือนเป็นกองทัพ รวมแล้วมีหุ่นทหารและหุ่นม้าดินเผา มากกว่า 7,000 ชิ้น

(ตะลุยเส้นทางสายไหม. 2558 : 130)

ตัวเลขที่อยู่เบื้องหลังกองทัพทหารดินเผานั้น สูงพอที่จะทำให้ผู้ได้ยั้งได้ฟังสะดุ้งตกใจไปตามๆ กัน การสร้างสุสานเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 246 ปีก่อนคริสตกาล ใช้แรงงาน 700,000 คนเป็นเวลาสี่สิบปีจึงแล้วเสร็จสมบูรณ์

(ทางสายไหม. 2555 : 134)

จากตัวอย่าง สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมกล่าวถึงสุสานจีนซี ว่าเริ่มสร้างขึ้นในสมัยจักรพรรดิฉินซี ได้ถูกขุดค้นพบโดยบังเอิญในปี ค.ศ. 1974 มีทั้งหมด 3 หลุม มีหุ่นทหารปั้นดินเผาม้าปั้นดินเผา หุ่นเหล่านี้มีลักษณะการแต่งกายและท่าทางที่แตกต่างกันตามชนชั้นในสมัยราชวงศ์ฉิน มีแม่ทัพ ขุนนางฝ่ายบู๊ ขุนนางฝ่ายบุน พลธนู พลทหารม้า พลตระเวน และพลรับใช้ หุ่นแต่ละตัวมีหน้าตาและความสูงแตกต่างกันตามชนเผ่า และให้ความรู้ว่าสร้างสุสานจีนซีได้ใช้แรงงานถึง 700,000 คน เมื่อขุดค้นและปรับปรุงสุสานใช้เวลาถึง 40 ปี และเปิดให้ชมเมื่อ พ.ศ. 2522

ผู้เขียนได้เล่าเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวสุสานจีนซีว่า นอกจากมีความยิ่งใหญ่สวยงามและช่วยสร้างความเพลิดเพลินใจแก่ผู้ชมแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนจีนในยุคสมัยในอดีตอีกด้วย

3) สถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับศาสนา สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมได้กล่าวถึงวัด ถ้ำ และมัสยิด สะท้อนความเป็นมาของการเผยแพร่ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามในประเทศจีน และศิลปวัฒนธรรมที่มีสีสันหลากหลาย ดังตัวอย่างวัดม้าขาวกับถ้ำม่อเกา ดังนี้

วัดม้าขาว สร้างขึ้นในตำแหน่งที่ม้าของพระกumāรชิวได้ตายลง ระหว่างการเดินทางกลับจากการไปศึกษาพระธรรมสอนศาสนาที่แคว้นแคชเมียร์ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ วัดม้าขาวเป็นวัดแห่งแรกหลังจากศาสนาพุทธเข้ามาเผยแผ่ในประเทศจีน

ภาพที่ 3 วัดม้าขาว

จากจำนวน 3,000 กว่าถ้ำ เพิ่งบูรณะซ่อมแซมถ้ำด้านหน้าผาหิมิงซาซานเสร็จเพียง 492 ถ้ำยาว 1,610 เมตร ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังกว่า 4,500 ตารางเมตร ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สุดของศิลปะถ้ำมอเกา และกว่า 90% เป็นเรื่องราวทางพุทธศาสนา มีทั้งศิลปะจีน ยุโรป และอินเดียผสมผสานกลมกลืนกัน บางที่เห็นพระพุทธรูปแต่งกายแบบยุโรป บางที่ภาพวาดเป็นนิทานพื้นบ้านของจีนแทนที่จะเป็นอินเดียเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ บางภาพลึกลับมากจนแลดูเหมือนศิลปะสมัยใหม่ ภาพวาดเหล่านี้ยังบ่งบอกถึงความเป็นอยู่ในแต่ละยุค เครื่องมือใช้ในการทำมาหากิน ทั้งจับปลา เพาะปลูก ชนิดของเครื่องดนตรี แม้กระทั่งประวัติศาสตร์

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 22)

ภาพที่ 4 ถ้ำมอเกา

จากตัวอย่าง ถ้ำมอเกาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์ เพราะพังทลายไปแล้ว แต่มีการซ่อมแซมตลอดเวลา จึงเป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของของสิ่งก่อสร้าง อันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรมในสมัยโบราณของ

ประเทศจีน ในขณะเดียวกันก็ได้สะท้อนความเจริญการผสมผสานทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมของยุโรปกับอินเดียอีกด้วย

5.2 วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม

มณฑล 3 มณฑลบนเส้นทางสายไหมมีชนเผ่ากลุ่มน้อยอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกับคนในภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศจีนในด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ เทศกาลที่สำคัญและสิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์ ดังตัวอย่างด้านอาหารการกิน ดังนี้

อาหารอีกอย่างมีลักษณะเป็นแผ่นแป้งกลมๆ ทำจากแป้งสาลีหนาประมาณหนึ่งเซนติเมตรครึ่ง ใหญ่กว่าแผ่นโรตีสเล็กน้อย ทำให้ลู่ด้วยการอบในเตาแบบง่าย คนที่นี้เรียกว่า “นั้” หรือนาน” เข้าใจว่าตามร้านอาหารมุสลิมในบ้านเราเรียกว่า “จาปาดิ”

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 116)

บะหมี่เนื้อหลานโจวของที่นี่พิเศษจริงๆ ลูกค้าสั่งเมื่อไหร่ค่อยมานวดแป้งตบๆ เหยียงๆ ดึงไปดึงมาจาก 2 เป็น 4 เป็น 8 ...กลายเป็นบะหมี่เส้นกลมๆ หลากๆ ลิบภายในเวลาไม่กี่นาทีก็อย่างที่เห็นในหนังโฆษณาบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปยี่ห้อหนึ่งนั่นแหละ ส่วนหม้อน้ำซุ้บตั้งอยู่บนเตาเล็กเขาใช้กระดูกแพะต้มจนไขกระดูกออกมาทำให้น้ำซุ้บๆบะหมี่ชนิดนี้ชาวจีนเรียกว่า “ลามิเยน” (Lamian ลา = ดึง เมียน = บะหมี่ หรือเส้นหมี่)

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 119)

ที่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจของทุกคนที่สุดก็คือร้านคั้นน้ำทับทิมสดขาย โดยปกติแล้ว เราจะไม่เคยเห็นผลไม้ประเภทลูกทับทิมที่จะมีมากจนถึงขนาดนำมาคั้นน้ำขายเป็นแก้วได้ แต่สำหรับดินแดนทางภาคตะวันตกไกลนี้ ทับทิมดูเหมือนจะเป็นผลไม้ที่หาได้ง่ายกว่าส้มหรือมะนาว

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 242)

หนังสือ สถานที่	1	2	3	4	5	6
เทียนถื่อ	☑	☑	☑	☑	☑	
สุสานจิ้นซี	☑		☑	☑	☑	☑
ถ้ำมอเกา	☑		☑	☑	☑	☑
วัดม้าขาว			☑			

ภาพที่ 5 หนาน

บะหมี่เนื้อหาลานโจว
(อาหารเอกลักษณ์ของชนเผ่าอุยกูร์)

น้ำทับทิมของซินเจียง

หนังสือ สถานที่	1	2	3	4	5	6
เทียนฉือ	☒	☒	☒	☒	☒	
สุสานจินซี	☒		☒	☒	☒	☒
ถ้ำม่อเถา	☒		☒	☒	☒	☒
วัดม้าขาว			☒			

จากตัวอย่าง อาหารของผู้คนบนเส้นทางสายไหมเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่ากลุ่มน้อย ส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ทำมาจากแป้งสาลี เช่น อาหารของคนมุสลิมที่รับประทานกับเนื้อแพะ เนื้อวัว หรือเนื้อไก่ บะหมี่เนื้อหาลานโจว ส่วนเครื่องดื่มน้ำทับทิมเป็นเอกลักษณ์ของผู้คนบนเส้นทางสายไหมที่นิยมบริโภคกันแพร่หลายบนเส้นทางสายไหมนับตั้งแต่สมัยโบราณ

5.3 ความคิดของผู้เขียน

ความคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม โดยผู้เขียนแสดงทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นในระหว่างการเดินทาง แทรกอยู่ในเนื้อเรื่อง ความคิดเห็นของผู้เขียนเหล่านี้เป็นทั้งความคิดเห็นต่อผู้คนและคมนาคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวอุยกูร์เป็นชนเผ่าที่มีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกผู้มาเยือนมากไม่ว่าแขกผู้นั้นจะยากดีหรือมีจน พวกเขาจะทำกรต้อนรับอย่างอบอุ่น และเลี้ยงดูด้วยชาใส่ม (ไชน่า) อบอุ่นแห้ง เมล็ดแอปเปิ้ลทอด หรือบางทีก็จะมีเตงไม้ เตงฮามี ถ้าเป็นในช่วงเทศกาลก็อาจมีแพะย่างทั้งตัวหรือเนื้อแพะเสียบไม้ปิ้งย่างที่หอมหวานไปด้วยกลิ่นเครื่องเทศและพริกไทย

(ย่ำรอยทราย...บนทางสายไหม. 2546 : 179)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้แทรกความคิดเห็นที่มีต่อชาวอุยกูร์ มีทัศนคติว่า ชาวอุยกูร์เป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้ออารีต่อแขกอย่างสูง ได้ต้อนรับด้วยอาหารพื้นถิ่นอย่างอบอุ่น และมีพฤติกรรมที่เรียบร้อยดี

ในเมืองจีน เครื่องบินเป็นวิธีเดินทางที่รวดเร็วและค่อนข้างประหยัด ทั่วประเทศมีสนามบินอยู่มากกว่า 150 แห่ง สายการบินระดับภูมิภาคที่มีบริการเที่ยวบินไปตามสนามบินเหล่านี้ก็เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สายการบินในประเทศขนาดใหญ่มีอยู่สองสาย คือ ไชน่าเซาเทิร์นกับไชน่าอีสเทิร์นมีเที่ยวบินบินตามเมืองต่างๆ ในมณฑลส่านซี กานซู และซินเจียง

(ทางสายไหม. 2555 : 366)

ทางรถไฟสายหลานซินเชื่อมฮืออันเข้ากับเมืองอูรัมชีและคังการ์ในซินเจียง ระหว่างทางยังผ่านเมืองสำคัญบนทางสายไหมเกือบทุกแห่ง ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 312 ที่เชื่อมหลานโจวเข้ากับอูรัมชีนั้น มีระยะทางไกลมาก จึงควรแวะค้างคืนกลางทางเป็นระยะๆ

(ทางสายไหม. 2555 : 138)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการเดินทางโดยเครื่องบิน และรถไฟ มีความคิดเห็นว่า ประเทศจีนทันสมัยมีสนามบินอยู่มากกว่า 150 แห่ง มีสายการบินในประเทศขนาดใหญ่สองสาย คือ ไซน่าเซาเทิร์นกับไซน่าอีสเทิร์น สามารถเดินทางไปเมืองต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็ว ส่วนทางรถไฟมีสายหลายเส้นเชื่อมต่อเชื่อมเข้ากับเมืองอูร์มชีและคัชการ์ในซินเจียง ระหว่างทางยังผ่านเมืองสำคัญบนทางสายไหมเกือบทุกแห่ง ผู้เขียนได้แทรกความคิดเห็นว่า การเดินทางท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมสามารถเลือกเดินทางด้วยเครื่องบินจะใช้เวลาน้อย รวดเร็วและค่อนข้างประหยัด หรือเดินทางโดยรถไฟก็สะดวกสบาย หากต้องเดินทางไกล ใช้เวลามากกว่า และจะได้พักค้างคืนระหว่างการเดินทาง

นอกจากนี้มีความคิดเห็นของผู้เขียนในระหว่างการเดินทาง ดังตัวอย่างดังนี้

ถามว่าห้องนี้ทำความสะอาดเรียบร้อยแล้วหรือ ซี้ให้ดูซักโครก ดูอ่างล้างหน้า ฯลฯ เธอยืนยันว่าทำแล้ว นึกว่าจะได้ยินคำขอโทษหรือเสียใจที่มีเหตุการณ์เช่นนี้ พร้อมกับรีบปากจะจัดการให้เรียบร้อย แต่เปล่า เขากลับระบายความในใจเสียยืดยาว ซึ่งพอสรุปได้ว่า ชาวบ้านแถบนี้ค่อนข้างซี้เกียจและสกปรก

(บนเส้นทางสายไหม. 2552 : 170)

จากตัวอย่าง ผู้เขียนมีความคิดเห็นเชิงตำหนิต่อการพักและผู้ให้บริการที่พักอย่างตรงไปตรงมาว่า ห้องพักยังไม่ดีพอและการบริการในโรงแรมไม่ประทับใจเพราะว่าพนักงานในโรงแรมซี้เกียจและสกปรก

สรุปว่า ความคิดเห็นของผู้เขียนที่สอดแทรกในสารคดีท่องเที่ยวมีทั้งที่ชื่นชมและตำหนิ สะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิดของผู้เขียนในระหว่างการเดินทางและประสบการณ์ การท่องเที่ยว ซึ่งได้สะท้อนถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของคนและสังคมในสถานที่ท่องเที่ยว

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยของหัวข้อ “การวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2558” โดยสรุปคือ มีดังนี้เนื้อหาสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหม ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม และสะท้อนความคิดเห็นของผู้เขียน สรุปโดยสังเขป ดังนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหม ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ สถานที่

ท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การปกครอง และสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศาสนา ทั้งนี้ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ผู้เขียนแต่ละคนได้บันทึกไว้ มีทั้งภูเขา แม่น้ำ ทุ่งหญ้า และสวน ล้วนเป็นธรรมชาติที่มีความงดงามเป็นเอกลักษณ์ตามลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน เช่น ทะเลสาบเทียนฉือ หุบเขาไโร่รุ่งนึ่ง เทือกเขาเทียนชานและบัวหิมะ ทะเลสาบคาราคูล เป็นต้น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่น สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ กองทัพทหารดินเผา สิ่งมหัศจรรย์ในยุคสมัยยุคหิน กำแพงเมืองซีอาน เป็นต้น ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิประเทศรวมทั้งประวัติศาสตร์ในอดีตของจีน นอกจากนี้ความสวยงามที่สร้างความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้ท่องเที่ยวแล้ว ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศาสนา มีทั้งถ้ำ วัด และมัสยิด ดังเช่น ถ้ำม่อเกา ถ้ำปิงหลิง วัดต้าเอี้ยนถ่า วัดเจดีย์ขาว มัสยิดอิดคาห์ เป็นต้น ล้วนแต่ได้สะท้อนศิลปวัฒนธรรมของผู้คนที่อาศัยในบริเวณแถบเส้นทางสายไหม นับว่าเน้นความรู้ใหม่และสร้างความประทับใจต่อผู้มาท่องเที่ยว

2. วิถีชีวิตของคนบนเส้นทางสายไหม ผลการวิจัยพบว่า คนภาคตะวันตกเฉียงเหนือบนเส้นทางสายไหมมีวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนกันกับคนภูมิภาคอื่นๆ ของจีนในด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย อาหารการกิน การแต่งกาย เทศกาล และสิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์ อาหารการกินส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำจะแบ่งสาลีและเป็นเนื้อวัว เนื้อแพะ เนื้อไก่ จะไม่นิยมทานเนื้อหมู เพราะว่าเป็นอาหารบนเส้นทางสายไหมส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม อาหารที่มีชื่อเสียงคือบะหมี่เนื้อหลานโจว เกี่ยวเมืองซีอาน และหนานของชนเผ่าอูยกูร์ ในด้านการแต่งกายของคนชาวยูยกูร์ ผู้ชายใส่หมวก ผู้หญิงใส่ผ้าคลุมผม มีเทศกาลงูง เทศกาลอดิอันพิตรของชาวมุสลิม สิ่งของที่เป็นเอกลักษณ์จะมีหมวกของชาวยูยกูร์ แก้วหินสะท้อนแสงกลางคืน เป็นต้น ทั้งหมดนี้สะท้อนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนบนเส้นทางสายไหมที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่

3. ความคิดเห็นของผู้เขียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้คนและสังคมในด้านนิสัยของผู้คน การคมนาคม และการบริการ ชนเผ่าอูยกูร์มีความไม่ตรีและจิตใจเอื้ออารีต่อแขกอย่างดี ทำให้ผู้ไปท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่น การคมนาคมของบนเส้นทางสายไหมสะดวกสบายอย่างมาก มีรถไฟเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทางสายไหมที่สำคัญเกือบทุกแห่ง

ความคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในสารคดีท่องเที่ยวมีทั้งที่ชื่นชมและตำหนิ จากความคิดเห็นต่างๆ ของผู้เขียนสะท้อนถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของคนและสังคม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ผู้อ่านสามารถใช้เป็นข้อมูลหรือเป็นคู่มือในการเดินทางท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การสรุปผลการวิจัย

สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมทั้ง 6 เรื่องมีความโดดเด่นด้านเนื้อหา มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่น่าสนใจ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ของคนบนเส้นทางสายไหม และความคิดของผู้เขียน ที่ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินใจต่อผู้อ่าน สอดคล้องกับ สุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2522 : 100) ที่กล่าวไว้ว่า สารคดีท่องเที่ยวควรประกอบด้วยความเพลิดเพลินและความรู้เกี่ยวกับสถานที่ในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของสังคมที่ได้เดินทางท่องเที่ยว สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมมีเนื้อหาที่เป็นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของแถบบนเส้นทางสายไหม ความสวยงามของธรรมชาติ ความยิ่งใหญ่ยาวนานของสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย รวมทั้งความคิดเห็นของผู้เขียน ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ใหม่ ความสนุกสนาน และ

ความประทับใจอย่างมาก ทำให้เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมบนเส้นทางสายไหมมากขึ้น สอดคล้องกับนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) ที่ประเทศจีนร่วมมือกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เน้นการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว การศึกษา และเศรษฐกิจ เป็นต้น และเน้นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเที่ยวประเทศจีนมากขึ้น นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมยังสอดคล้องกับลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวที่สะท้อนผ่านความคิดเห็นของผู้เขียน ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2535 : 34) กล่าวว่า เนื้อหาของสารคดีท่องเที่ยวตอบสนองความสนใจ อารมณ์ของผู้อ่าน และเป็นประสบการณ์รองที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเดินทาง ดังที่ผู้เขียนได้บันทึกในเนื้อหาการท่องเที่ยวตามเส้นทางสายไหมได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสารคดีท่องเที่ยวเส้นทางสายไหมในด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม
2. ควรศึกษากลวิธีการแต่งของสารคดีท่องเที่ยวในด้านการใช้ภาษา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558, กรกฎาคม 29). One Belt One Road. “โอกาสและอุปสรรคสำหรับ เอเชีย”. [เว็บไซต์]. สืบค้นได้จาก : www.kriengsak.com/One-Belt-and-One-Road
- จิตรลดา สุวัตติกุล. (2526) **วรรณกรรมไทยร่วมสมัย**. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตร และการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลอ รอดลอย. (2544) **การเขียนสารคดี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีวัฒน์ จันท. (2546) **ย้ายรอยทราย...บนสายแพรไหม**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- _____. (2552) **เส้นทางสายแพรไหมในจีนเจียง**. กรุงเทพมหานคร : สารคดี.
- พวงนิล คำปิงสุ. (2555) **ทางสายไหม**. กรุงเทพมหานคร : หน้าต่างสู่ตลกกว้าง.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2535) **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิมา. (2552) **บนเส้นทางสายไหม**. กรุงเทพมหานคร : อติตตา.
- วิรงค์ดี เทียนธนะวัฒน์. (2558) **ตะลุยกเส้นทางสายไหม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ท่องเที่ยว.
- สุธิวงค์ พงศ์ไพบุลย์. (2522) **การเขียน**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เอกปวิณ นิลรัตน์. (2556) **แพรไหมบนทางสายฝุ่น**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ท่องเที่ยว.